

# **Som en fyr i ett stormigt hav**

**Baptistpionjären Anders Wiberg**

*Av David Whitworth*

## Förord

I denna lilla skrift presenterar David Whitworth den svenske baptistpionjären Anders Wiberg (1816–1887) för vår tid. Studien bygger på sekundärkällor och ger en liten försmak av vad en djup studie byggd på primärkällor skulle kunna innebära.

Den 1 januari 1886 fanns det i Sverige 28 766 baptister i 434 församlingar. Rörelsen hade ridit ut de stora slitningar som olika villoläror skapat och genom den pastorsutbildning som med amerikanskt stöd grundats 1866 hade man en till stora delar välutbildad predikantkår. Det var stora framgångar sedan den blygsamma starten med F.O. Nilssons första församling i Borekulla 1848. En viktig del i detta var Anders Wibergs stabila ledarskap. Anders Wiberg är relevant i vår tid, inte minst som exempel på hur pastors och teologens roll kan förenas i samma person.

Tre faktorer gjorde att Wiberg var särskilt lämplig att leda baptiströrelsen under dess pionjärtid:

- Wiberg hade en god utbildning i den lutherska teologin från Uppsala universitet och översatte också även skrifter av reformatorn Martin Luther (1483-1546). Han hade korrespondens och samarbetade med den nyevangeliska lutherska folkväckelsens ledare som till exempel, bland andra George Scott (1804–1874) och C. O. Rosenius (1816-1868).
- Genom kontakten med de tyska baptisternas J. G. Oncken (1800–1884), resorna i Storbritannien och inte minst studieåren i U.S.A. var han väl inläst på den samtida baptistiska litteraturen. En av hans favoritteologer var den engelske baptistteologen Andrew Fuller (1754 -1815) som i dialog med Jonathan Edwards (1703-1758) utvecklade en nyanserad reformatorisk baptistteologi som lade grund för världsmissionen.
- Hans språkkunskaper i bibelns grundspråk, latin, tyska och engelska gav honom tillgång till den internationella teologiska litteraturen.

Jonas Vestlund  
Arvika, 7 juli 2016

## Innehåll

<b>Inledning</b> .....	<b>4</b>
<b>Vinterns fall över Sverige</b> .....	<b>5</b>
<b>Nya tider</b> .....	<b>6</b>
<b>Guds utvalda</b> .....	<b>7</b>
<b>Stockholm och Scott</b> .....	<b>8</b>
<b>In i det okända</b> .....	<b>9</b>
<b>Frihetens friska luft</b> .....	<b>10</b>
<b>Fosterlandslängtan</b> .....	<b>11</b>
<b>Litteraturspridning och väckelse</b> .....	<b>12</b>
<b>Utlandsbesök</b> .....	<b>13</b>
<b>Hemkomsten, prövningar</b> .....	<b>14</b>
<b>Nya möjligheter</b> .....	<b>15</b>
<b>Södermalmsmissionen</b> .....	<b>16</b>
<b>Den sista akten</b> .....	<b>17</b>
<b>Slutsats</b> .....	<b>18</b>
<b>Stockholmsbaptisternas trosbekännelse</b> .....	<b>19</b>
<b>Personförteckning</b> .....	<b>22</b>
<b>De svenska baptisternas första årtionden</b> .....	<b>26</b>

## Inledning

Denna skrift är en jubileumsskrift till minne av Anders Wiberg och är skriven för att uppmärksamma hans 200-åriga födelsedag 17 juli 2016. Han var en trons hjälte av stora mått som Gud använde i väckelsen och kampen för samvetsfrihet från statskyrkans tvångströja. Det kan sägas om honom som det sägs om trons hjältar i Hebreerbrevet att "*Världen förtjänade inte att hysa dem*" (Heb 11:38).

## Vinterns fall över Sverige

Andra hälften av 1700-talet var en slags brytningstid i Statskyrkans historia. Herrnhutismens inflytande från Tyskland gjorde sig gällande i väckelsen, som fick fotfäste i Norrland och gavs namnet Norrlandsläseriet. Den herrnhutiska väckelsen spred sig också delvis till andra delar av landet. Men en andlig vinter föll över Sverige och väckelsen avtog. Rationalismens snåla och iskalla vindar blåste över Sverige från Tyskland, släkte väckelsens eld och lämnade efter sig spår av kaos och förödelse.

Vid sekelskiftet var det andliga tillståndet i Sverige nattsvart. Kyrkans predikstol fylldes av ofrälsta präster och prästerskapet sågs som ett yrke med politiska fördelar. Bland prästerna hörde alkoholism, girighet, omoral och svordomar inte till ovanligheterna.

Prästen betraktades som Kristi tjänare och Sanningens vägvisare. Då är det inte att undra på att folket trodde sig ha rätt att leva på ett liknande sätt. Frukten av detta blev utbredd vidskepelse och en utsvävande livsstil. Okunnigheten om Bibeln var mycket stor och främst bland prästerskapet. För att vinna frälsningen var det enligt prästerna tillräckligt att leva så rättfärdigt som möjligt och i dödens ögonblick kalla till sig prästen för att ta emot nattvarden som ansågs som ett respass till himmelen. Sverige var i sanning en andlig öken.

## Nya tider

1800-talets första 30 år var vemodiga. Det var svårt att hitta några troende i landet men hoppet var inte ute. Gud hade bevarat 7000 som vägrade böja knä till upplysningsfilosofins gud.

Ebeneser Henderson och John Paterson var två skotska missionärer som var på väg till Indien 1807, men under Guds försyn fastnade de i Sverige. Deras uppmärksamhet drogs till den stora bristen på biblar. Då bestämde de sig för att sätta igång med bibel- och traktatspridning. Detta lade delvis grunden till den kommande stora väckelsen.

Samuel Owen var ingenjör och stor industriman som var bosatt i Sverige. Han startade en fabrik som byggde ångmaskiner. Till bekännelsen var han troende metodist och han skickade efter en pastor från England som huspredikant. 1829 anlände George Scott till Sverige och anställdes i Owens tjänst i Stockholm. Sammankomsterna hölls i Owens hem.

Vid den tiden var det ökända konventikelplakatet redan lagstadgat och i full verksam kraft. Lagen tillät utlänningar att hålla sina konventiklar (gudstjänster) men bara på sitt eget språk. Svenskar förbjöds att närvara vid dessa sammankomster. Scotts gudstjänster drog snart till sig engelsktalande svenskar. Han var snabbt igång med att lära sig det svenska språket och predikade snart på detsamma. Gud välsignade Scott med väckelse i Stockholm. Kyrkohistoriker är överens om att han utövade ett stort inflytande på den andliga väckelsens förlopp och det svenska kulturlivet överhuvudtaget. Scott var verksam i Sverige 1829-1842.

# Guds utvalda

## Hemmalivet

Mot denna bakgrund föddes Anders Wiberg 17 juli 1816 i byn Vi, Hälsingtuna socken i Hälsingland. Hans föräldrar var bönder. Familjelivet var ett tragiskt kapitel. Hans far led av spritproblem och blev dödad av en granne. En kväll var båda männen berusade och kom i ett bråk som ledde till Anders pappas död. Lille Anders var då bara sju år gammal. Efter faderns död tog hans mamma hand om hemmet, som hon skötte med kärlek och vishet. Enligt honom själv var han tacksam för den uppfostran han fick av sin mamma.

Anders tidigaste och starkaste intryck av evangeliets kraft upplevde han hos Norrlandsläseriets sammankomster i stugorna i grannskapet. En sjöman vid namnet Poussads predikan gjorde ett djupt och bestående intryck på honom.

## Studentåren

På våren 1827 flyttade Anders till elementärskolan. Efter ett par år i skolan fick han ett jobb i en handelsbod. Under tiden upplevde han någonting som han sent skulle glömma. Han gick och badade med två andra pojkar. Anders kom för långt ut i vattnet och sjönk till botten då han inte kunde simma. Han greps nu av stor förskräckelse för döden men klarade sig med livet i behåll. Han uppfylldes av tacksamhet till Gud för att Han räddat honom och ville ge sitt liv åt Herren.

Wiberg började nu läsa Bibeln och god kristen litteratur, som John Bunyans *Det heliga kriget*. Därefter uppfylldes han av en oemotståndlig längtan att studera. Anders fick studera under den gudfruktige prästen Olof Stålberg under läsåret 1830-1831. Medan han studerade latin hade han Gossners utläggning av Nya testamentet uppslagen bredvid sig. Stålberg hade glömt sina kunskaper i det grekiska språket men det var inget hinder för den ivrige Anders. Då studerade han språket på egen hand, 14 år gammal!

Wibergs studier gick vidare när han på sommaren 1832 kom under prästen Lars Landgrens ledning. Anders gjorde raska framsteg i sina studier och ansågs vara mogen att söka till gymnasiet i Gävle 1833. Hans framgångar på gymnasiet var beundransvärda men hans andliga liv var i gungning. Än hade det inte skett något sant frälsningsverk i honom.

## Uppsala

Sommaren 1835 tog Wiberg studenten vid gymnasiet i Gävle och började som student i Uppsala. "Här var jag blottställd för ungdomsfrestelser, för vilka jag dukade under" skrev han senare. Universitetsstudierna avbröts på grund av att hans ekonomi var kärv. Då tog han tjänst som privatlärare hos en framstående familj. Under tiden studerade han grekiska och hebreiska till långt in på natten. Detta hade en skadlig effekt på hälsan.

## Stockholm och Scott

Eftersom Wiberg ämnade ta en fil.dr. började han nu under vintern 1839 studera kemi vid Teknologiska Institutet i Stockholm. Han bodde i ett vindsrum och i samma hus bodde Samuel Svensson som var troende. I konversation med varandra sade Samuel bl.a. "Det är fruktansvärt att falla i den levande Gudens händer". Enligt Wiberg fastnade de orden som en pil i hans hjärta. Han föll på knä och bad Herren om förbarmande. Ännu var stunden inte inne för hans frälsning, det skulle dröja tre år till "innan jag blev frigjord".

Vid denna tid träffade Wiberg George Scott och detta blev starten på en ny tidsepok i hans liv. Scott var redaktör för *Missionstidningen* och han uppmuntrade Anders att redigera den som var det enda missionsblad som gavs ut i Sverige under denna tid. Under åren 1840-1842 skötte Anders denna syssla. Vid denna tidpunkt lärde han känna C. O. Rosenius. Scott hade ett starkt inflytande på dessa unga mäns liv.

### Frälsningen

Wiberg återvände till Uppsala 1842 för att studera till präst. Han hade nu en längtan efter att bli frälst men han strävade efter frälsningen genom egen rättfärdighet. Han föll i förtvivlan och i sin ångest "låg jag på golvet och vred mig som en mask". Frälsningen var inte långt borta och den kom då han läste Johan Arndts *Sann Kristendom*.

Efter att ha fullgjort sina präststudier 1843 blev han vigd som präst i Uppsala Domkyrka och samma år fick Wiberg en tjänst i Rogsta, Hälsingland. Gud välsignade honom med väckelse i socknen. I Rogsta växte fiendskapen mot honom både innanför och utanför kyrkan. Hans hälsa vacklade genom överansträngning och han spottade blod.

Vad gäller hans inre liv under denna tiden fick han ständigt nya erfarenheter, som ledde honom till en allt djupare självkänedom om sina begränsningar och ett allt närmare förhållande med sin Frälsare.

### Samvetskvalen

Anders sista tjänst i Statskyrkan var i Njutånger 1848. Gud välsignade honom än en gång med väckelse, men han kom i allt större betänkligheter över tillståndet inom statskyrkan och sin ställning som präst. Detta kulminerade på ett konfirmandläger när det var dags att dela ut nattvarden till barnen. I Wibergs ögon var det bara några få barn som visade tecken på frälsning. Det var smärtsamt för honom att ge ofrälsta barn tillträde till Herrens nattvard. Denna händelse ledde honom till att grundligt undersöka Bibeln och även Luthers skrifter för att få svar på frågan. Han fann snart att det var obiblskt att släppa fram de ofrälsta till nattvarden. Han beslöt sig då för att lämna sin tjänst som präst. Hans samvetsgranna och orubbliga trohet mot Sanningen utgör grunddraget i hela hans liv och karaktär.

Anders Wiberg funderade nu på att bli missionär och sökte tjänst hos London Missionary Society. Han blev antagen men förverkligade det inte.



## In i det okända

1850 gav sig Anders iväg från Hälsingland till Stockholm alldeles okunnig om Herrens vilja för honom och utan ekonomiska medel och stöd. Han förtröstade helt på Herrens hjälp och ledning. I huvudstaden kom han i kontakt med många av Sveriges evangeliska väckelsefacklor, Carl Olof Rosenius, Per Magnus Elmblad, bröderna Gustaf och Per Palmqvist, David Forssell, Oskar Ahnfeldt och Peter Ferdinand Hejdenberg m fl.

### Vändpunkten

På våren 1851 åkte Anders med David Forssell och B. H. S. Lundvall till Hamburg. Under besöket träffade han de reformerta baptistpastorerna Johann Gerhardt Oncken och dansken Julius Köbner. Det är ingen överraskning att frågan om troendedopet kom upp i konversationen. Wiberg försvarade ivrigt barndopet. Köbner räckte honom en skrift om troendedop som Wiberg läste på vägen hem.

Barndopet var ingen självklarhet för Wiberg längre. Han studerade Bibeln genomgående i ämnet och blev en övertygad baptist. Hans studier blev till en bok med titeln *Hvilken bör döpas?* som gavs ut 1853. *Det Kristliga Dopet* var ett utökat arbete om dopet som gavs ut senare. I början var Anders tveksam till att släppa den förstnämnda boken men hans vänner uppmanade honom detta och han gav sitt tillstånd. Den sistnämnda boken är en av de mest omfattande, om inte den mest omfattade, i ämnet och innehåller 371 sidor. Det var modigt av Wiberg att ge ut denna och nu blev han statskyrkans fiende nummer ett. Hatet mot honom växte sig allt kraftigare.

Wibergs hälsotillstånd försvagades alltmer av att han led av utbrändhet och läkaren rådde honom till att resa ut till havs.

## Frihetens friska luft

David Forssell och B. H. S. Lundvall bjöd honom på en resa till USA. Resan påbörjades 17 juli 1852 då han firade sin 36 års dag. Den 22 juli träffade Wiberg den landsförvisade baptisten Fredrik Olaus Nilsson i Köpenhamn som nu var pastor i en baptistförsamling i stan. Vid midnatt den 23 juli döpte han Wiberg i Öresund.

Resan gick vidare och fartyget ankom New York 18 september. Anders första kontakt på Amerikansk mark var med F. R. Steward som var pastor i Mariners Baptist Church.

I november 1852 började Wiberg som kolportör (traktatspridare) bland emigranter och sjömän i New York i The American Baptist Publication Society's (A.B.P.S.) tjänst. Här upplevde han frihet och glädje utan de repressalier som han så ofta mötte i Sverige.

### Missionsresa

Den 14 april 1853 började Wiberg en missionsresa till de svenska nybyggarna i västra USA. Många av dessa troende flydde hemlandet under förföljelse och kände sig nu trygga och lyckliga i sin nya omgivning. Varhelst Anders predikade blev folk frälsta.

Den 23 juni återvände han till New York. 1 augusti kallades han till Philadelphia av A.B.P.S. för att översätta evangeliska småskrifter. Han bodde där i två år och under denna tid var han upptagen med litterärt arbete. En frukt av detta arbete var den större utgåvan om dopet, *Det kristliga dopet* vilken utgavs både på engelska och svenska.

Under 1853 vann boken *Hvilken bör döpas?* allt större gehör i Sverige och baptistiska åsikter började spridas. Förföljelse blev frukten av dessa åsikter och baptisterna kunde fångas utan förhör i trettio dagar och få leva på bröd och vatten.

## Fosterlandslängtan

I juni 1854 blev Wiberg sjuk igen och sängliggande men Gud återställde hans hälsa. Anders ville under hela sin tid i USA flytta hem till Sverige och verka för att sprida evangeliet bland svenskarna under resten av sitt liv. 21 juni 1855 fattade A.B.P.S. ett beslut att kalla honom till missionär i hemlandet.

### Äktenskap och adoption

Anders kände behov av att gifta sig innan hemresan och bad mycket över detta. Thomas Malcolm, dåvarande sekreterare för A.B.P.S., presenterade Caroline Lintemuth för honom. Hon hade tyskt påbrå. Anders fann i henne just den kvinna han vill spendera livet med. Han tillbringade en dag i fasta och bön innan han friade till henne. Caroline var tveksam men efter mycket bön accepterade hon hans frieri. Den 23 augusti 1855 ingick Caroline och Anders äktenskapet i baptistförsamlingen i Philadelphia och avskildes också till arbetet som missionärer i Sverige. Dagen därpå började de sin resa till Sverige.

Anders och Caroline var barnlösa och ville ta hand om ett barn. Adolf Drake startade en söndagsskola där en liten femårig flicka som hette Anna var med. Denna föräldralösa flicka bodde hos sin faster. Sofia Abenius var en vän till Wibergsparet och förde fram förslaget att Wibergs kunde överväga att adoptera Anna. Men hennes faster var inte villig att skiljas ifrån henne. Lite senare blev dock fastern sjuk och kunde inte längre ta hand om lilla Anna. Familjen Wiberg tog emot henne i hemmet i Stockholm som fosterdotter 30 november 1858 på Anders dagen.

### Konsolideringstid

Herr och fru Wiberg anlände till Sverige 7 oktober 1855 och välkomnades med glädje av alla som hade den baptistiska övertygelsen. Anders var inte den som lät gräset växa under fötterna. Han var delaktig i att grunda den första baptistförsamlingen i Stockholm 10 oktober 1855 som började med 12 medlemmar. Anders och Carl Möllerswärd kallades till föreståndare. Wiberg var rikligen välsignad av Gud med väckelse.

Förutom församlingsansvar och vård om densamma var Anders sysselsatt med en mängd andra uppgifter. De första åren efter hemkomsten var han engagerad i en viktig litterär verksamhet. I januari 1856 startade han tidskriften *Evangelisten* som kom ut två gånger i månaden. Tidningens syfte var att nå människor med evangeliets budskap. Denna tidskrift var till stor välsignelse och till många frälsning. Det var omkring denna tid som han började med vad som kunde ha varit hans livsverk vid sidan av boken om dopet. Han påbörjade en kommentar över Nya testamentet med titeln *Utläggning av Nya Testamentet*. Wiberg bearbetade kommentarer av bl.a. Matthew Henry, Thomas Scott och Albert Barnes och i samband med detta en ny översättning utifrån grundtexten. Men tyvärr kom han inte längre än till Matt 6:13.

## Litteraturspridning och väckelse

Spridningen av traktater och små skrifter var redan igång när Wiberg återvände hem men den tog en ny vändning under hans insats. Det var redan en hel del reformert litteratur i omlopp i landet. Men den ökade betydligt genom Anders och Per Palmquist och den nystartade *Stockholms Missionsförening* som var ett nytt centrum för den baptistiska kolportörsverksamheten. Bland utbudet av traktater kan nämnas John Charles Ryle och Andrew Fullers traktater. Anders översatte sex traktater som han hade med sig hem i bagaget från A.B.P.S.

En skola för kolportörer upprättades 1856 för att träna upp unga män till att predika evangeliet samt sprida traktater. Skolan var under Wibergs ledning och han var själv med och undervisade.

### Väckelsens pris

Genom kolportörerna spreds den frikyrkliga väckelsen ut i landet. Det stormade nu kring Anders Wiberg. Statskyrkan utsatte honom för en hatkampanj där man inte skydde några medel. Väckelsen hade sitt pris och för baptisterna ute i landet var priset högt. Kolportören Sven Svensson blev gripen och våldsamt knuffad och slagen, avklädd naken och överöst med kallt vatten. Detta var en vanlig företeelse som baptisterna utsattes för.

Sommaren 1857 gjorde Wiberg en missionsresa till södra Sverige och till Norrland och var till stor välsignelse till frälsning för många människor och uppbyggelse för de troende.

Hans flitiga arbete med församlingsvård, undervisning i kolportörskolan, litterär verksamhet, en utbredd korrespondens och missionsresor ledde ofta till att Anders blev överansträngd då han hade en svag hälsa.

## Utlandsbesök

Församlingen i Stockholm växte och lokalen blev för liten och många stod utanför för att höra Wiberg predika. Församlingen drog upp planer för att bygga ett nytt kapell men saknade pengar. Det var bestämt att Anders skulle åka till England för en insamling till det nya kapellet.

Juli 1860 reste Wiberg över Tyskland till England. Han samlade in omkring 20 000 kr. På många håll var han väl mottagen och fick många vänner. Charles Haddon Spurgeon och flera medlemmar i Metropolitan Tabernacle välkomnade honom med ett hjärtligt bemötande. Under sin vistelse i London bodde han hos familjen Wilkins som var medlemmar i församlingen. Familjen visade ett stort intresse för missionen och visade Anders kärlek i överflöd.

### Inre erfarenheter från besöket

Anders skrev i sina anteckningar: "...Särskilt får jag dock till Herrens pris nämna, att denna resa har varit en ny utvecklingsperiod för mitt andliga liv. Aldrig har jag så djupt som nu känt mitt hjärtas djupa naturliga fördärv; och aldrig har jag så levande och innerligt som nu förnummit min dyre Frälsares och Faderns oändliga kärlek till arma syndare. Jag har erfarit en sådan innerlig, ljuv och utsäglich känsla av Guds kärlek, och i en sådan klarhet med trons öga skådat Gud såsom den oändliga kärleken, att jag aldrig förut haft någon aning om sådant".

Anders Wiberg återvände hem på sommaren 1861. Nu var det mycket arbete som låg framför honom.

### Åter till USA

1863 gjorde Wiberg sitt andra besök i USA. Pengarna från insamlingen i England räckte inte till för att täcka det nya kapellets kostnader. Syftet med resan var att samla in pengar till kapellet men också till missionen och upprättandet av en predikantskola. I likhet med sitt första besök gav han sig i färd med en missionsresa bland svenska immigranter. Många fick uppleva frälsning som frukten av Anders bibeltrogna predikningar.

Den svenska missionen flyttades över från A.B.P.S. till American Baptist Missionary Union (A.B.M.U.), ett sällskap för utländsk mission. Wiberg kom hem igen 1866 med 40 000 kr efter insamlingen i USA.

## Hemkomsten, prövningar

I Anders frånvaro hade den frikyrkliga väckelsen vunnit stora framgångar. Baptistförsamlingar växte som svampar ur jorden och särskilt i Norrland. Kolportörernas verksamhet sträckte sig nästan över hela Norrland och även in i Norge. Dessa evangelister var alla "olärda lekmän", de kunde varken grekiska eller hebreiska. Men med en eld i hjärtat och i Guds kraft predikade de frälsningens budskap och vann många människor för Kristus. En av de ledande i rörelsen var P. F. Hejdenberg.

Betelkapellet i Stockholm blev färdigt under Anders Wibergs vistelse i USA och öppnades 1865 och kapellet fylldes från första stund.

1866 kom Anders hem och gav sig i kast med det stora arbetet som pastor i Betelkapellet bredvid alla andra uppgifter. I ett senare skede kom Betelseminariet till. Som om inte Wiberg redan hade nog med arbetsuppgifter så blev han dessutom vald till lärare på seminariet i mån av tid och kraft! Han tog emot alla uppgifter som kom i hans väg i all ödmjukhet och utan knot. Han älskade sin Herre och ville ovillkorligen tjäna och förhärliga Honom. Kärlekens band mellan Wiberg och församlingen var tveklöst ömsesidigt.

Den ansträngande arbetsbelastningen och alla slags prövningar som han upplevde hotade bryta ner hans svaga hälsa. Men under uthållighet i bön hämtade han nya krafter.

### Svårigheter

Hösten 1867 började kraften avta i Wibergs predikningar. Han kunde inte predika med samma kraft men glöden fanns kvar och innehållet var t.o.m. rikare. Vid den tiden gjordes det också ett misslyckat försök att avsätta honom i församlingen. 1869 utsåg församlingen W Lindblom till äldste. Under dessa två år hade Anders funderingar på att avsluta sin tjänst som församlingspastor. Beslutet fattades efter att han kände sig överflödig i församlingen och han avgick i maj 1869.

## Nya möjligheter

Att ligga på soffan var inget liv för den gode Anders. En landsomfattande missionsresa stod högst upp på dagordningen. Var helst han predikade samlades stora skaror och en stor del av dessa blev frälsta. På våren 1870 fick han tanken på att börja en missionsverksamhet på Södermalm som då var en fattig del av Stockholm. Den tanken växte hos honom och han tog steget fullt ut hösten 1872. En lämplig fastighet köptes på Södermalm där han hade sin bostad och där en samlingslokal byggdes på tomten.

### Insamlingsresa

1874 åkte Wiberg till Storbritannien för att samla in pengar till samlingslokalen och missionsverksamheten. Han besökte Tabernaklet i London och träffade Spurgeon som välkomnade sin vän Anders. Den store mannen bjöd in Wiberg att tala till eleverna på teologiskolan om Herrens verk i Sverige. Under resan träffade han George Müller i Bristol som visade honom sin barnhemsverksamhet.

Wiberg reste vidare till Skottland och där träffade han den store ledande reformerta pastorn och teologen Andrew Bonar. Anders blev inbjuden till att predika i Bonars församling i Edinburgh och tala om verksamheten i Sverige. Under sin vistelse där lärde han känna många stora ledande reformerta pastorer och lärare. Han delade åsikten att kristendomen hade större inflytande i Skottland än i något annat land på jorden.

## Södermalmsmissionen

Wiberg kom hem 1876 efter ett driftigt men svårt insamlingsarbete men trots detta var han laddad och stärkt. 60 år gammal återupptog han med ungdomlig kraft missionsverksamheten på Södermalm. Den nya församlingslokalen kallades Salemkapellet. Portarna öppnades första gången för offentlig predikan i januari 1879 och hade då 52 medlemmar. Vid den tiden rådde ännu ett stort andligt mörker och misär på Södermalm.

### Motsättningar

Wiberg var nu 63 år och kunde ha väntat sig lugnare dagar för att satsa sin tid och energi på den nybildade församlingen som han älskade och där Wiberg också var älskad. Problem och bekymmer uppstod dock i församlingen. Ett var församlingens ekonomi som inte gick ihop. Bygget av kapellet drog på sig stora skulder som församlingen inte kunde betala av med den insamlade kollekten. Ofta såg det mörkt ut och då Wiberg var ordförande i byggnadskommittén fick han många gånger gå från morgon till kväll för att låna pengar av den ena för att betala till den andra.

Ett problem som vägde tungt på den finkänslige och fridsamme Anders var församlingens tillvägagångsätt när det gällde disciplineringen av en medlem som misskött sig. Den motsättningen vann Wiberg med sin vädjan till Guds Ord men ändå splittrades församlingen. Dessa prövningar som uppstod i församlingen försämrade hans hälsa. "Jag har lidit av ängslan och bekymmer orsakade av svårigheter i vår församling" skrev han i sin dagbok. Wibergs tro var hårt prövad men han misströstade aldrig Herren och Gud bevarade församlingen från undergång.



## Den sista akten

Dessa svåra prövningar krävde sin tribut av Wibergs redan nedsatta hälsa och han led än en gång av utbrändhet. Han var inte i stånd att arbeta längre och lämnade ifrån sig församlingsvården.

Anders vände sig alltid till Herren i bön och nu var det ständiga böneämnet "Ske din vilja". Detta arbete pressade hårt på honom när han såg så mycket omkring sig som borde uträttas. Längtan att se framgång i Herrens verk i vårt land, för vilket han offrade sina krafter, vägde tungt på honom. Den frikyrkliga väckelsen hotades med utsläckning av rationalismens framryckning i Sverige. Nu kunde Wiberg inget annat än att anropa Herren och vänta på Honom. Det var inte så lätt att överlämna allt åt Honom. Detta måste Herren själv lära honom och han gjorde det. Wibergs sista gärning med några vänner var att få till stånd bildandet av Evangeliska Traktatsällskapet 1883. Sällskapet hade för uppgift att verka för Guds rikes utbredande i landet. Traktatsällskapet skickade ut evangelister för att predika och sprida traktater till de mest försummade delarna av Sverige. Understödet för att skicka ut sex evangelister kom från A.B.P.S. och genom bidrag från The National Bible Society of Scotland. Denna bibel- och skrift-spridningsverksamhet sträckte sig även till Finland och Estland.

### Härligheten nalkas

I september 1887 kom en ny kris i Anders redan svåra sjukdom. Hans tidigare påfrestande nervskakningar försvann nästan helt och hållet men han blev delvis omtöcknad i sitt förstånd. Detta tillstånd varade omkring en månad, men drygt en vecka innan Anders bortgång sjönk krafterna ännu mer samtidigt som förståndet klarnade helt och hållet. Till sist trädde Anders Wiberg in i härligheten på lördagsmorgonen den 5 november 1887. Anders fru Caroline levde några år till och följde sin man in i härligheten 13 januari 1892, drygt 80 år gammal.

Missionären Erik Lunds hyllningstal om Wiberg är träffande:

"Jag är dalkarl och därför ej böjd för att smickra, det är icke heller något smicker utan endast sanningen i mina ord. Anders Wiberg genom sin kristliga och sanna ödmjukhet, sin osjälviska uppoffring av sitt och sig själv för Herrens skull och sin orubbliga trohet och ståndaktighet i sanningen, är den störste man som funnits eller finnes eller sannolikt kommer att finnas bland oss i vårt land. Om vi skulle uppställa jämförelse, måste vi gå utom Sverige och jämföra honom med en Judson, Carey eller Oncken o.s.v."

Stora ord och en stor hyllning till en stor man. Det är bara till att instämma Erik Lunds ord.

## Slutsats

Om Anders Wiberg kan det sägas "han talar, fast han är död". Genom sitt liv, sina predikningar, sin rika litterära verksamhet talar han ännu trots sin bortgång för snart 130 år sen. Den främsta egenskapen hos Wiberg var en verksam och känslig själ. Hans obeveklighet och trofasthet i Bibelns tjänst märkte ut honom i en tid som präglades av en allmän brist på en klar förståelse av Ordets innebörd. För Anders var Bibeln den slutgiltiga auktoriteten i allt vad gäller livet. Skrifterna brann i honom och han kunde inget annat än att predika Ordet i tid och otid oavsett konsekvenserna. Guds ära, de troendes uppbyggelse och människors frälsning var drivkrafterna och de ledde till att han fick lida av förföljelse och utbrändhet, men den modige Wiberg var beredd att betala priset.

Hans böneliv var exemplariskt och "ske din vilja" var en grundstomme. Frukten av sådana böner var kärlek till Herren, ödmjukhet och en helig livsstil som uttryckte sig i kärlek till andra människor. Hur fattiga skulle vi baptister inte vara utan Anders Wiberg! Han var en förkämpe för Bibelns läror och samvetsfrihet i en tid då baptisterna sågs och behandlades som kättare.

1916 kunde det sägas att "säkerligen finns det få baptisthem, där inte någon av Wibergs skrifter har sin plats på bokhyllan, och inte sällan hör man predikanter i sina tal och predikningar anföra ett och annat av vad Wiberg har sagt och gjort". Ger dessa ord ett eko i 2016? Tveksamt! Kanske är det så att sanningen är det motsatta. En längtan är att behaga Gud genom att Wibergs litterära arv förs vidare i vår tid. Tyvärr ges inga böcker ut längre så det finns ett stort behov av nya utgåvor. Annars går en litterär skatt i graven. Har Anders Wibergs namn kommit i skymundan på grund av försummelse och likgiltighet bland gemene man? Han har ju så mycket att säga till oss i en tidsålder som vår, som kännetecknas av biblisk analfabetism. Ett sådant tillstånd är en grogrund för irrläror och falska lärare som skapar förvirring och förödelse bland de troende. Det är församlingens hälsa och de ofrälstas tillstånd som står på spel och varken det ena eller det andra får äventyras. Därför skrivs denna jubileumsskrift eftersom det är en nödvändighet att gå tillbaka för att gå framåt, alltså: Tillbaka till Framtiden!

## Stockholmsbaptisternas trosbekännelse

Jesu Kristi församling eller kropp är ständigt under hot från irrläror och falska lärare. Dessa försöker medvetet och oavlåtligt undergräva de troendes tro på Guds Ord. Tillvägagångssättet följer samma mönster och de bibliska sanningarna som läggs fram späds ut med halvsanningar och lögn. Det kan låta trovärdigt eftersom en gnutta sanning ligger till grunden men sammanblandningen kan skapa förvirring bland kristna.

Kyrkohistoriens sidor är fulla av exempel av vilka gnosticismen, pelagianismen, doketismen, och socinianismen är ett axplock. I vår tid finns det en mängd av sekter som är alltför välkända och som utger sig för att vara sanningssägare. Samtidigt finns det kyrkoledare som förnekar Kristi medlarämbete och Hans Gudom.

Mot denna bakgrund uppstod trosbekännelser. Syftet var och är att ge en sammanfattning av Bibelns lära om de grundläggande trossatserna i den kristna tron. Det förekommer variationer i dessa trosbekännelser men de grundar sig i och är överens om trons väsentliga läror. Det viktigaste är Guds Ords slutgiltiga auktoritet i allt om lära och liv. Trosbekännelser står under Guds Ord och varje bekännelse skall prövas under Ordet.

### En trosbekännelse från USA-resan

När Anders Wiberg kom hem 1855 från sin USA-resa hade han med sig en trosbekännelseskrift. Efter en lätt revision med mindre anpassningar till svenska förhållanden och en justering av läran om frälsningen i en luthersk riktning antogs denna trosbekännelse av baptiströrelsen 1861.

Ändringarna rör särskilt punkt 6 som i bekännelsen 1855 lyder:

*”Vi tror att alla de som blir frälsta har av Fadern blivit givna åt Sonen och är i honom utkorade till salighet och barnskap innan världens grund blev lagd, **samt att utkorelsen, under det att den står i full överensstämmelse med människans frihet, omfattar alla medlen i förbindelse med ändamålet och att de trognas förblivande i tron på Kristus är det utmärkande kännetecknet som skiljer dem från ytliga bekännare av Kristus, samt att vi med all flit bör söka få förvisning om vår egen utkorelse.**”*

Jämför detta med 1861 års bekännelse som lyder:

*”Vi tror, **att den frälsande tron är en Guds gåva samt helt och hållet en frukt av den helige Andes verkan genom ordet**; att alla de som blir frälsta har av Fadern blivit givna åt Sonen och är i honom utkorade till salighet och barnskap innan världens grund blev lagd; samt att vi med all flit bör söka få förvisning om vår egen utkorelse.”*

För Anders Wiberg var trosbekännelsen ett viktigt verktyg i att guida baptiströrelsen genom sin tids teologiska faror. Nog kan man tänka att behovet av trosbekännelser är större än någonsin i vår tids villervalla som råder i fråga om tro och liv. En översättning till svenska av 1689 års baptistbekännelse är nu färdig. Detta är en brittisk detaljerad trosbekännelse som, förutom i dop och församlingsordning, är i djup överensstämmelse med sin samtids protestantiska teologi.

## Anders Wibergs trosbekännelse 1855

”Var alltid beredda att svara var och en som begär att ni förklarar det hopp ni äger. Men låt det ske ödmjukt, med respekt” 1 Petr. 3:15.

**Vi tror att både Gamla och Nya Testamentets heliga skrifter** (de så kallade Apokryfiska böckerna ej innefattade) är av Gud ingivna och utgör det enda och fullkomliga rättesnöret för vår kristna tro och liv.

**Vi tror att det endast finns en levande och sann Gud**, som är en Ande, oändlig i alla fullkomligheter, som har skapat, uppehåller och regerar över allt och som har uppenbarat sig i tre jämlika personer, Fadern, Sonen och den helige Ande.

**Vi tror att den första människan**, Adam, var skapad helig, efter Guds avbild, men föll genom frivillig överträdelse av Guds lag till ett tillstånd av synd och död. Till följd därav har alla hans naturliga efterkommande ärvt hans skuld\* och fördärv och saknar all vilja att omvända sig till Gud och förmågan att fullkomligt hålla hans lag, samt att de därför förtjänar Guds vrede och evigt straff.

**Vi tror att vår Herre Jesus Kristus**, som i sin person var sann Gud och sann människa, har genom sin fullkomliga lydnad för Guds lag och sin försoningsdöd, öppnat för alla en väg till återlösning och frälsning från detta förlorade tillstånd, samt att var och en som av hjärtat tror på honom, blir delaktig av denna återlösning och frälsning, utan någon egen förtjänst eller värdighet.

**Vi tror, att evangelium**, det glada budskapet om den salighet som genom Kristus är förvärvad, bör predikas för allt skapat och att var och en, som hör evangelium, är skyldig att omvända sig, dvs. med hjärtlig sorg inför Gud bekänna samt överge sina synder och samtidigt tro på Kristus som sin ende och alltillräcklige Frälsare, samt att var och en, som vägrar att göra detta, därigenom ådrar sig en desto svårare fördömelse.

**Vi tror att alla de som blir frälsta** har av Fadern blivit givna åt Sonen och är i honom ovillkorligt\* utkorade till salighet och barnskap innan världens grund blev lagd, samt att utkorelsen, under det att den står i full överensstämmelse med människans frihet, omfattar alla medlen i förbindelse med ändamålet och att de trognas förblivande i tron på Kristus är det utmärkande kännetecknet som skiljer dem från ytliga bekännare av Kristus, samt att vi med all flit bör söka få förvisning om vår egen utkorelse.

**Vi tror att den gudomliga lagens ändamål är att vara:**

1. En tygel för de ogudaktiga till att avhålla dem från att utöva sina hjärtans onda uppsåt (\*lagens moraliska krav har som syfte att hålla tillbaks ondskan).

2. En övervakare att föra syndare till Kristus, i det att den varnar dem för Guds rättvisa krav och hans vrede över synden, visar dem deras oförmåga att uppfylla detta krav, och sålunda hos dem uppväcker behovet av nåd och syndernas förlåtelse.

3. En regel för de troendes levnadssätt, att leva i enlighet med det nya förbundets principer, samt att lagen för att få sin rätta verkan, bör inskräpas hos alla.

**Vi tror att dopet** bör meddelas endast åt sådana personer, som själva har avlagt en trovärdig bekännelse av en levande tro på Kristus och att det blir på ett lämpligt sätt förrättat endast genom att hela människan nedsänks i vatten, samt att det bör ske innan man ingår som medlem i församlingen och deltar i Herrens nattvard.

**Vi tror att en sann kristen församling består av troende och döpta kristna som med varandra har ingått förbund att *hålla allt vad Herren har befallt*:**

- att förrätta offentlig Gudstjänst,
- att under den helige Andes ledning välja ut bland sig själva *herdar (\*pastorer)* eller äldste, och *tjänare (\*diakoner)*,
- att utöva dop, Herrens nattvard och församlingstukt,
- att befrämja gudsfruktan och broderlig kärlek,
- att bidra till spridandet av evangelium,
- samt att varje sådan församling är en oberoende församling, fristående i sitt förhållande till alla andra kristna församlingar och erkänner endast Kristus som sitt överhuvud.

**Vi tror att den första dagen i veckan** av de apostoliska församlingarna hölls helig som Herrens dag, i stället för den judiska sabbaten, samt att vi på denna dag i synnerhet bör församlas till allmän gudstjänst och öva oss i gudsfruktan.

**Vi tror att den världsliga regeringen** är av Gud förordnad och vi håller oss förpliktade att hedra och be för dess ämbetsmän, samt i allting lyda dess lagar, så länge de inte tydligt strider mot Kristi lag.

**Vi tror att denna värld** skall få ett slut och att vår Herre Jesus Kristus på den yttersta dagen åter skall uppenbara sig på jorden, uppväcka de döda från deras gravar och hålla en allmän dom, då alla ogudaktiga oåterkalleligen skall bli fördömda till evigt straff, men alla trogna och rättfärdiga högtidligen ska ta i besittning det rike, som var förberett för dem från världens begynnelse.

*(Källa: Svenska Baptistsamfundets Historia, Del 1. Av N.J. Nordström s. 178-180, 1928.)*

\*Orden är tillagda för att förtydliga

## Personförteckning

Ett antal namn nämns i denna bok. En del är mer eller mindre kända medan andra är helt okända. Därför kan det vara intressant att ge en liten historik om personerna som förekommer.

### **Ahnfeldt Oskar**

Ahnfelt föddes 1813 i Gullarps prästgård i Lunds stift. Han blev frälst under Rosenius predikan 1841 och såg denne som sin andlige fader. Ahnfeldt var en andlig sångförfattare, tonsättare och väckelsepredikant. Han var en av de fyra stora väckelsepredikanterna i den lågkyrkliga väckelsen.

### **Betelseminariet**

Vid baptistsamfundets tredje årskonferens 1861 fattades beslutet att bygga ett institut i Stockholm för predikant- och pastorsutbildning. Anders Wiberg fick i sin resa till USA en garant från A.B.M.U. för ekonomiskt stöd till upprättandet av skolan. Den 1 oktober 1866 började seminariet sin verksamhet. Knut Oskar Broady anställdes som rektor och Wiberg, Adolf Drake, G. Palmqvist, Johan Alexander Edgren, Johan Erik Nyström och Knut Arvid Östergren anställdes som lärare. Första årskullen bestod av nio elever. Studietiden bestämdes till tre år och kursplanen upptog följande ämnen: Matematik, fysik, geografi, fysiologi, geologi, astronomi, svenska, engelska, historia, logik, psykologi och nationalekonomi. De teologiska ämnen som ingick var: dogmatik, isagogik, exegetik, symbolik, prenotioner (religionens väsen och filosofiska och psykologiska grunder), homiletik, pastoralteologi, grekiska och hebreiska.

### **Bonar Andrew**

Bonar föddes i Edinburgh och fick en utbildning vid Edinburghs universitet. Bonar började sin pastorstjänst i den skotska kyrkan som på 1800-talet infiltrerades av liberalismen. Bonar och några av hans pastorskollegor drog sig ur kyrkan och grundade den Skotska Fria Presbyterianska kyrkan, där Bibelns slutgiltiga auktoritet stod i centrum i kyrkans teologi och liv. Bonar blev pastor i Glasgow. Han var intellektuellt begåvad, gudfruktig, en kärleksfull pastor och en uppskattad författare.

### **Elmblad Per Magnus**

Elmblad föddes i Kronobergs län. Han blev student i Lund 1827 och filosofie doktor 1835. Han flyttade senare till Jönköping, närmare bestämt år 1836, för att börja som pastorsadjunkt i Kristine kyrkan. Efter sin ankomst till staden började han med morgonbön på fredagarna i kyrkan då han undervisade i Jesaja bok. Första gången var det endast kyrkvaktmästaren som kom. Han sa till Elmblad att han lika gärna kunde ställa in morgonbönen eftersom han var den enda som hade kommit. Elmblad svarade att kyrkvaktmästaren alltför väl behövde höra Guds Ord. Detta väckte stor uppmärksamhet i stan då kyrkvaktmästaren berättade om denna underliga präst för stadsborna. Folk började strömma till kyrkan för att höra denna märkliga man. Väckelsen var snart ett faktum i Jönköping med omnejd.

### **Forssell David**

Forssell var en pionjärbaptist och till yrket var han pälsmakare och affärsman. På en affärsresa till Tyskland tog han med sig Wiberg som tolk. Det var Forssells avsikt att Wiberg skulle träffa den vida berömda Johann Gerhardt Oncken och detta blev en vändpunkt i Wibergs syn på dopet.

### **Fuller Andrew**

Fuller föddes i byn Wicken i Cambridgeshire. Han var sju år när familjen flyttade till Soham. De blev medlemmar i baptistkyrkan som hade en hyper-kalvinistisk pastor. Denna falang av kalvinismen hävdade att de ofrälsta inte hade någon skyldighet att komma i omvändelse och tro på Kristus. Resultatet blev att pastorer i denna falang uteslöt evangeliets kallelse och uppmanade människor att i sig själva söka tecken på frälsningen. Ändå blev Fuller övertygad om sin synd och kom till omvändelse och tro på Kristus. En tid senare blev han ordinerad till pastor i församlingen. Andrew var självlärd teolog som studerade och fördjupade sig i Bibeln. Han var väl beläst i puritanernas och Jonathan Edwards verk. Så småningom kom han till slutsatsen att det var genomgående bibliskt att predika omvändelse och tro och att kalla människor till frälsning. *The Gospel Worthy of All Acceptation* kom ut 1785 och därigenom kämpade han tappert mot hyper-kalvinism. Det var denna skrift som motiverade William Carey i sin strävan som missionär i Indien.

### **Hejdenberg Per Ferdinand**

I sitt yrke som pälsmakare var P. F. Hejdenberg biträde till Forssell. Wibergs första bok om dopet ledde Hejdenberg till insikt om troendedopets bibliska giltighet och 1854 reste han till Hamburg för att låta döpa sig; och därefter blev han ordinerad till predikant. Under sina affärsresor i Sverige predikade Forssell och Hejdenberg och bildade flera baptistförsamlingar. Hejdenberg var en stark väckelsepredikant.

### **Henderson Ebenezer och John Paterson**

Dessa två unga skottar föddes i fattiga förhållanden. Båda utbildades till missionärer på Haldanebrödernas Bibelseminarium i Skottland. De blev avskilda som missionärer till Indien. 1805 seglade de från Skottland till Danmark för att segla vidare till Indien men de kom inte längre än Danmark. De blev förhindrade av Napoleonkriget. I Danmark började de ge ut traktater och Biblar med hjälp av Religious Tract Society från London. Dessa två fyndiga skottar åkte 1807 vidare till Sverige. De åkte land och rike runt och spred biblar och traktater som blev ett banbrytande arbete i Sverige. 1808 stiftade de Evangeliska Sällskapet för att skicka ut kolportörer i landet. Henderson och Paterson tillbringade ca fem år i Sverige och flyttade sen till St Petersburg.

### **Köbner Julius**

Köbner föddes i Danmark och var son till en judisk rabbin. Julius blev frälst 1826 och döptes som troende av Oncken 1836. Han blev Onckens biträdande pastor 1844. Köbner var en flitig författare och andlig sångskrivare. Han blev församlingsplanterare och grundade Hollands första baptistförsamling.

### **Lund Erik**

Lund var född 1852 i Dalarna. 1877, efter sina studier i Lund, fick han missionskallelsen till Spanien. Han kom hem med sina fem barn efter sin frus död 1898. Samma år började han en ny missionstjänst i Filippinerna som tog slut 1912. Han flyttade senare till USA och bodde i San Diego till sin död 1933. Han skrev en biografi om Burmamissionären Adoniram Judsons liv.

### **Möllersvärd Carl**

När den första baptistförsamlingen bildades i Stockholm 1855 blev Möllersvärd invald till föreståndare tillsammans med Wiberg. Möllersvärd hade tillbringat en tid i USA och hade blivit döpt i New York. Efter sin återkomst till Sverige predikade han i flera delar av landet.

### **Nilsson Fredrik Olaus**

Nilsson var en av de ledande männen för frikyrklighetens genombrott i vårt land. 1848 döptes han med fem andra i Vällersvik i Halland. Det blev grunden till Sveriges första baptistförsamling. Nilsson blev landsförvisad 1851 för sina baptistiska åsikter och flyttade till Danmark men reste sedan vidare till USA 1853. Han blev dock benådad och återkom till Sverige 1861. Han anslöt sig till sex troende och bildade Göteborgs första baptistförsamling och blev då församlingens pastor.

### **Oncken Johann Gerhardt**

Oncken var Europas främste baptistpionjär. "Den kontinentala baptismens fader" föddes i Tyskland 1800. 1819 flyttade han till London med den skotske affärsmannen John Walker Anderson som anställde Oncken som lärling. Det var under sin tid i London som han blev frälst. 1823 flyttade Oncken tillbaka till Hamburg. Han blev anställd av Edinburgh Bible Society som ombud och delade ut Biblar och traktater. 1879 hade han delat ut över två miljoner biblar. Oncken kom fram till sin baptistiska övertygelse genom egna studier och korrespondens med två baptistpastorer i Storbritannien. 1834 tog han steget fullt ut och döptes med flera andra i floden Elbe och därmed bildades Tysklands första baptistförsamling med Oncken som pastor.

### **Owen Samuel**

Owen var metodist och föddes i England. I hemlandet blev han ingenjör och byggde och monterade ångmaskiner. 1804 flyttade han till Sverige och grundade så småningom en egen verkstad och bedrev sin verksamhet i Stockholm. Han byggde Sveriges första ångbåt och han blev den svenska ångbåtsindustrins fader. 1831 blev Owen ledamot i Vetenskapsakademien. Han anställde George Scott 1830 som huspräst. Owen finansierade byggandet av Betlehemskyrkan i Stockholm och Scott blev kyrkans förste pastor.

### **Palmqvist Gustaf**

Gustaf Palmqvist var pionjär och en av de ledande männen i den blomstrande baptistväckelsen. Gustaf var Wibergs närmaste vän. Han föddes i Småland och utvandrade till USA 1851, 39 år gammal. Där tog han emot dopet och blev predikant. Han flyttade tillbaka till hemlandet 1857 i American Baptist Missionary Unionens tjänst.

### **Palmqvist Per**

Per Palmqvist var bokförläggare och framsynt söndagsskoleledare. Han blev övertygad om troendedopet genom sin bror Gustaf. Per var med och grundade Stockholms Missionsförening som ett nytt centrum för den baptistiska kolportörverksamheten. Bokförlaget gav bl. a. ut Wibergs "Det Kristliga Dopet" och tusentals reformerta traktater, sånger, predikningar, söndagsskolelitteratur översatt från engelska, och inte minst en volym predikningar av C. H. Spurgeon.



### **Rosenius C. O.**

Rosenius föddes i byn Nysätra i Norrland och var son till Norrlandsläseriets präst Anders Rosenius. Carl Olof fick en god uppfostran i denna fromma rörelse. Direkt efter sin frälsning kom han igång och predikade frälsning till alla som ville höra honom. Sakta växte det en ambition i honom att bli präst och han flyttade till Uppsala för att studera. Svårigheterna trängde sig in i hans liv som tvingade honom att avbryta sina studier. Hans pappas bortgång, ekonomiska trångmål och ensamheten orsakade en stor depression hos honom. 1839 träffade Rosenius George Scott i huvudstaden. Genom Scotts visa råd kom Rosenius på fötter igen. Han fick predika i Betlehemskyrkan och blev vice-pastor under Scott. Vid Scotts flykt till England 1842 blev Rosenius pastor i kyrkan. Genom Guds nåd blev han en stor ledande väckelsepredikant i den låg-kyrkliga lutherska väckelsen och en av grundarna till EFS.

### **Ryle John Charles**

Ryle var Liverpools förste evangeliske biskop. Ryle var en flitig författare och hans kanske mest berömda verk är *Expository Thoughts on the Gospels*. Han var en kämpe för den anglikanska kyrkans överlevnad i en tid då liberalismens korrupta lära vann framgång. Han varnade kyrkan gång på gång om liberalismens destruktiva krafter men nonchalerades och det blev till kyrkans fördärv.

### **Scott George**

Scotts namn är kanske ett av de mest kända i den svenska frikyrkohistorien. Han föddes i Skottland och var verksam i Sverige 1830-1842. Han är erkänd som en av det mest inflytelserika. George skapade ett centrum för den fria evangeliska verksamheten som var hisnande med omvändelsepredikan, konventiklar, lekmannaverksamhet, bibel-, bok- och traktatspridning, nykterhetsarbete, hedna- och stadsmission, tidningsverksamhet och söndagsskola. Gud välsignade Scott med väckelse i Stockholm och han blev förgrundsfiguren för den kommande väckelsen i hela Sverige.

## De svenska baptisternas första årtionden

Översatt från William Cathcart, red., *The Baptist Encyclopædia* (Philadelphia: Louis H. Everts, 1881).

En ung svensk sjöman, vid namn Wilhelm Schröder, blev en söndag ledd till kyrkan the Baptist Mariner's church, med F. R. Steward som pastor. Schröder hade blivit omvänd under sin resa till de Förenade staterna. Den söndagsmorgonen döptes två sjömän av Mr. Steward. Det var första gången som Schröder såg dopets förordning. Efter några veckor döptes också han.

På sin återresa till Sverige mötte han en svensk sjöman vid namn F. O. Nilsson som tjänande i det landet som missionär bland sjöman med stöd från Seamen's Friends Society i New York. Genom en anmärkning från Schröder så leddes Nilsson att undersöka ämnet dop. I juli 1847 så döptes också Nilsson av pastor J. G. Oncken i Hamburg. 21 september 1848 döptes hans fru och fyra andra i Kattegatt, nära Göteborg, av en baptistmissionär från Danmark, samma kväll grundades den första baptistförsamlingen i Sverige. Den bestod av sex medlemmar. F. O. Nilsson predikade och döpte tills antalet döpta troende var femtiotvå.

Men detta kunde inte tillåtas av den svenska lutherska papismen. Följaktligen dömdes F. O. Nilsson till landsförvisning i juli 1851, och tvingades gå i landsflykt till Danmark. Till följd av den svåra förföljelsen emigrerade en majoritet av församlingen till Amerika våren 1853.

De baptister som stannade i Sverige led under svåra förföljelser, ofta fick de böter och fördes inför konsistoriet, den lutherska svenska kyrkans inkquisition, för att inte ha döpt sina barn, och för att ha avvikit från den rena tron.

Medan dessa ansträngningar gjordes för att krossa rörelsen, så växte ett nytt intresse fram i den norra delen av landet. Några personer i Stockholm som hade förts till frälsande kännedom om Kristus hade börjat nära tvivel om barndopets giltighet. Bland dessa fanns körsnären (pälsmakare/pälsvaruhandlare) David Forssell. Just vid den tiden, blev Anders Wiberg, vars namn är bekant för amerikanske baptister, genom Guds försyn, ledd till Stockholm, och hans namn har sedan dess identifierats inte bara med den svenska baptiströrelsen, utan med allt kristet arbete i Sverige. Han föddes i norra Sverige 1817, yrkesbanan började som butiksbiträde, men hans kärlek till böcker ledde honom snart att överge detta yrke och ägna sig åt studier. Som student omfattade han skeptiska idéer. Men någon anmärkte en gång till honom att Bibeln trots allt kunde vara sann, och om det var så, så vore det en fruktansvärd sak att falla i den levande Gudens händer. Den anmärkningen lämnade honom otillfredsställd med sina skeptiska uppfattningar och detta skräckinjagande "om" förföljde honom dag och natt. Så intensiva var hans känslor att han inte fick någon frid förrän han fann frid i Kristus; detta skedde 1842. Det följande året vigdes han till präst i den lutherska kyrkan, och han stannade som präst i den kyrkan tills 1849. Under den tiden predikade han oförskräckt och troget Kristus och honom korsfäst, inte bara i statskyrkans predikstolar, utan också i avsides belägna byar och bondgårdar, och Herren välsignade hans tjänande för mångas frälsning. Men relationen med statskyrkan bekymrade honom, och 1849 tog han avsked från prästämbetet. 1850 reste han från norra Sverige till Stockholm. Där mötte han de bröder som samtalande om dopet. 1851 följde han David Forssell till Hamburg, där han mötte bröderna J. G. Oncken och Julius Köbner, med vilka han hade uppriktiga samtal om dopet, men han var fortsatt fast övertygad i sin tro på barndop. När han återvänt till Stockholm så började han studera ämnet grundligt. Resultatet blev att han

övertygades om att nedsänkning av troende var det enda skriftenliga dopet, och följaktligen, så skrev han sitt första arbete om dopet, en volym på 320 sidor i oktavformat, som publicerades i Uppsala 1852.

Då hans hälsa sviktade, rekommenderade hans läkare en sjöresa. Han lämnade Stockholm för Förenta staterna 17:e juli, 1852. Fartyget stannade till på ön Amager, nära Köpenhamn, och där döptes Anders Wiberg i Östersjön, den 23:e juli, av F. O. Nilsson. Han stannade två år i Amerika. Under den tiden så gjorde den kristna rörelsen ansevärda framsteg i Sverige. Det upptäcktes också ett intresse för Sverige bland kristna i Amerika. I augusti 1855, anställdes Wiberg av American Baptist Publication Society för att tjäna som ledare för missionsarbetet i Sverige. Kvällen den 23:e augusti 1855, hölls ett avskedsmöte i kyrkan Fifth Church, Sansom Street, Philadelphia, vid vilken han offentligt avskildes för arbete, och på samma gång förenades i äktenskap med fröken Caroline Lintemuth, som var medlem av den församlingen och en trogen tjänare in söndagsskolan. Under hennes tjugofem år av tjänande som missionär i Sverige, så har fru Wiberg, under många svårigheter och prövningar som vi också kan säga, hjältemodigt stått vid sin makes sida som en sann, trofast hjälpare i hans missionsarbete.

Under Wibergs frånvaro från Sverige hade arbetet där ökat år efter år. Den avhandling om dopet, som han skrev 1852, hade publicerats, spritts vitt och brett och skapat stor sensation. Genom att läsa den så övertygades många om sanningen om dopet och ville bli döpta. Eftersom det inte fanns någon som kunde administrera dopet, så reste Broder P. F. Hejdenberg till Hamburg våren 1854, där han döptes och ordinerades. När han återkommit till Sverige döpte han i olika delar av landet, och vid årets slut fanns det runt 200 döpta omvända. Det följande året, 1855, präglades av en ännu större ökning, så att antalet vid dess slut hade ökat till 500.

Men statskyrkan kunde inte tillåta den här rörelsen. Broder Hejdenberg ställdes inom en kort period sexton gånger inför domstol, för att svara på anklagelsen om att han hade hållit religiösa möten i strid med lagen, och han sattes åtta gånger i fängelse, varje gång mellan två till fjorton dagar. Samma år fortsatte förföljelsen i flera av landets landskap. Så dömdes broder David Forssell till böter på 100 kronor för att ha predikat evangelium, och 5 kronor i tillägg för att ha vanhelgat sabbaten genom att predika på en söndag.

När de anlände till Stockholm, så fann makarna Wiberg en liten skara av 24 döpta troende. Den första baptistiska söndagsskolan i Sverige startades med 22 barn, ett antal som snart ökade till 150.

1856 startade Anders Wiberg den kristna månadstidskriften Evangelisten. Samma år skapades Stockholms missionsförening och fyra evangelister sändes ut på fältet. Mycket gott har gjorts genom denna och liknande föreningar som senare bildades i olika delar av landet.

Vid slutet av 1856 fanns det 21 baptistförsamlingar i landet, med 961 medlemmar och 24 predikanter. När saken skred framåt blev förföljelserna våldsammare, böter och fängslanden rapporterades nästan varje vecka. Några personer dog till och med av barbariska bestraffningar. Det följande året döptes 1293, och vid slutet av året hade vi 2105 medlemmar, 45 församlingar och 44 predikanter.

Också under dessa år fortsatte den våra förföljelsen att härja, särskilt i södra Sverige. Där grep myndigheterna våra baptistpredikanter och satte dem i fängelse så fort de fann dem utanför deras egen församlings gränser. Sex av våra bröder fängslades en gång i isoleringscell i Kristianstad, och några av dem behandlades helt barbariskt. En av dem, en blind evangelist, hölls i detta fängelse i åtta dagar för att ha spritt kristna böcker och skrifter. När han togs från fängelset satt en järnkätting runt en av hans fotleder, och när han åkte fängelsevagn till en annan station, så sattes mer järn på honom. I detta tillstånd sändes han hem, tvingad att betala en anseelig summa pengar. Eftersom han inte hade några egna pengar, tog de vad han fått från böckerna han sålt, och även klockan han bar, trots att den inte var hans egen. En annan evangelist och kolportör greps, blev svårt slagen, avtagen sina kläder, slängd i kallt vatten, fick håret klippt tätt inpå skallen, kläddes i tunn fångdräkt och sedan slängd i en fuktig cell i den kalla säsongen av året. Där ådrog han sig en sjukdom, som han aldrig helt tillfrisknade från.

Det följande året, 1858, ökade vårt medlemskap till 3487 i 69 församlingar.

Vid denna tid förenades en ung ädling vid namn Adolf Drake, som studerat vid Uppsala universitet, med vårt samfund. Han har sedan bevisat sig vara en av "landets härliga", och arbetar troget och skickligt som redaktör för vårt samfunds tidning, Veckoposten, och som lärare på vårt teologiska seminarium, för att inte nämna hans arbete i många andra delar av det kristna uppdraget.

När samlingslokalen för Stockholms baptister sedan länge blivit för liten för att få plats med alla som närvarade vid gudstjänsten, och eftersom församlingen i Stockholm inte hade medel för att bygga ett större hus, företog Anders Wiberg år 1861 en resa till England och lyckades samla in 1100 pund. Men, eftersom denna summa var alldeles för liten för att rättfärdiga byggstart, reste han med fru Wiberg 1863 igen till Amerika, för att göra en insamling för samma syfte. De mottog ett hjärtligt välkomnande på många platser och från många kära kristna vänner, som hade ett livaktigt intresse för den svenska missionen. Under deras tid i Amerika mötte de K. O. Broady, svensk till födseln, som hade studerat till pastor vid Madison University, och sedan tjänstgjort i inbördeskriget. De träffade också Dr. J. A. Edgren, som hade studerat vid samma plats och tjänstgjort i kriget. Dessa bröder, tillsammans med Anders Wiberg, utnämndes till missionärer till Sverige, och seglade från Amerika 16:e juni 1866. K.O. Broady har sedan dess tjänat som rektor för vårt teologiska seminarium som grundades samma år, och också som en framstående predikant. Dr. Edgren återvände efter några år till Amerika, och har gjort ett gott arbete som rektor för den skandinaviska avdelningen på baptisternas teologiska seminarium i Chicago.

Arbetet har från denna tid tills nu ökat underbart, så att baptisterna i Sverige nu är 20000 st., förenade i 300 församlingar. De har också många missionsföreningar i olika delar av landet. De har varit pionjärer för söndagsskolan, och har ungefär 17000 elever i sina söndagsskolor, med 2000 lärare. Vi har också, efter många svårigheter, nyligen tagit fram en psalmbok för vårt samfund.

Men, trots att resultaten efter arbetet hittills är uppmuntrande, så återstår mycket att göra. Landet är stort, och trots att det vid namn är protestantiskt, så är det fortfarande nedsjunket i okunnighet, vidskepelse, trångsynthet, intolerans och syndigt leverne. Baptisterna i Sverige är fattiga. Av våra 300 församlingar, är det bara fem eller sex som kan försörja sina egna pastorer,

och utsikterna för våra unga män som går ut från vårt teologiska seminarium är sannerligen inte så ljusa. Vi har också, än så länge, samma motstånd och samma förföljelse att brottas med. För bara några dagar sedan, dömdes en ung, flitig och bra baptistpastor i södra Sverige, till böter på 100 kronor för att ha predikat evangelium till folket mot kyrkorådets förbud. Bara för tre år sedan blev han fängslad i femtioen dagar av samma anledning, och har han inga pengar till att betala böterna; kommer han att fängslas en andra gång. Detta är det senaste tillägget på den svarta lista av liknande dåd som blivit begångna av den svenska lutherska statskyrkan.